

JUODAS SNIEGAS, RAUDONAS DANGUS

ROMANAS

RAMŪNAS BOGDANAS

baltos lankos

Ramūnas Bogdanas

Juodas sniegas, raudonas dangus

romanas

Ukrainos tridantis

ANTRA KNYGA

baltos lankos

Kai baigėsi visi reikalai su Lityno gauja ir derliumi, Nikas pasiskambino į Kanados ambasadą Kijeve, prisistatė esąs Kanados pilietis Nikas Fosa ir pasiprašė būti priimtas konfidencialiu klausimu, kurio negalįs dėstyti telefonu, bet pasiruošęs dėl jo atvažiuoti iš Vinicos. Su juo kalbėjęs diplomatas suprato, jog važiuoti tris šimtus kilometrų vien dėl kavos puodelio ambasadoje ryžtųsi labai retas kanadietis, todėl paprašė labai bendrais bruožais nusakyti pokalbio temą, kad būtų parinktas atitinkamas tą sritį kuruojantis pareigūnas.

Trumpai pagalvojęs, Nikas pasakė aptakią formuluotę „tarptautinio saugumo klausimai“, kuria pranešimuose žiniasklaidai pridengiamos neviešinamos diplomatinė ar politinių ryšių detalės. Kitaip nei vietinis Ukrainos pareigūnas, kuris Niką su tokia formuluote būtų pasiuntęs šunims šėko pjauti, kanadietis nekomentuodamas pasižymėjo temą ir toliau aptarė tik abiem pusėms patogų susitikimo laiką.

„Per didelis nepasitikėjimas žmonėmis dažnai neleidžia žinoti tikrosios padėties“, – lygindamas pagalvojo Nikas apie Ukrainos tarnybas. Jei įsivaizduoji, kad visi aplinkui tik dėlioja kažkokius savo žaidimus su slaptu pamušalu, susikuri bauginantį burbulą, per kurį nebesimato tikrosios įvykių esmės.

Viena vertus, per daug tikėdamas, ypač Ukrainoje, gali likti plikas kaip tilvikas. Kita vertus, nepasitikėjimas išstumia tikėjimą, o su juo dingsta gyvenimo džiaugsmas ir prasmė. Todėl visuomenėse, paremtose nepasitikėjimu, žmonės vaikšto susiraukę ir atrodo nelaimingi, lyg kažką brangaus pametę.

Atvykęs į Kijevo, kitą rytą be dešimties dešimtą Nikas priėjo Kanados ambasadą. Prisistatė budėtojais, ši sulygino paso duomenis su turimu dienos sąrašu ir jį įleido į vidaus patalpas, skirtas darbuotojams susitikti su lankytojais.

Tarnautoja Niką palydėjo į atskirą kambarį, kukliai apstatytą šviesiais šiuolaikiniais biuro baldais, ir paklausė, ko jis norėtų atsigeriti. Kai ji išėjo atnešti vandens, Nikas apsidairęs pasijuto lyg Kanadoje. Jausmas toks, kaip parėjus iš pavojingos gatvės į ramius gimtuosius namus. Bet jis jau žino, ką reikėtų gyventi saugioje Kanadoje, kur viskas veikia automatiškai ir kurios graži gamta dabar vėrėsi jam nuotraukose nuo visų keturių kambario sienų.

Po pirmos ilgos kelionės į Vinicos sritį Nikas kelis mėnesius mėgavosi atsargos karininko gyvenimu, medžiodamas Kanados miškuose, lankydamas tėvus ir draugus, žvejojamas žuvingose upėse ir ežeruose. Iš pradžių ramiai atmintyje gulėję Ukrainos prisiminimai pamažėl virto persekiojančiu ilgesiu, kuris ėmė dusti uždarytas komfortiškame gyvenime ir plėsdamasis iš vidaus sprogdino svajonėmis dieną ir sapnais naktį, kol galiausiai Nikas suprato, jog išsivaduoti galės tik paklusęs šauksmui, ir ilgesys išnyks tik jam atsidūrus savo protėvių žemėje šalia Fosos.

Nors Kanada buvo Tėvynė, kurioje Nikas gimė ir augo, grįžti į ją taip netraukė kaip į Ukrainą. Mintys apie Kanadą aplankydavo retkarčiais ir, priešingai, jose nesibeldė priekaištas, jog nepadedi kraštui, kuriam gali pagelbėti. Jis pajuto esąs reikalingas Ukrainai. Ir pasirinko.

Ne kartą rizikuodamas gyvybe misijose tarnaudamas specialiosiose pajėgose, Nikas suvokė gyvenantis valstybės ir jos piliečių labui. Kai Kanada jam padėjo ir išleido ilsėtis, radosi tuštuma, kurią netikėtai užpildė kelionė į protėvių kraštą.

Nikui apžiūrinėjant Kanados gamtos vaizdus nuotraukose ant sienų, atsidarė kambario durys. Atsisukęs jis pamatė įeinantį

tvirtai sudėtą vyrą apvaliais rausvais skruostais ir juodomis standžiomis garbanomis. Plaukai blizgėjo nuo lako, palaikančio stileivišką šukuoseną.

– O Viešpatie! – Nikas džiaugsmingai tūptelėjo atsirėmęs rankomis į kelius. – Tedi, čia tu!

– Taip, Nikai, čia aš!

Priėjęs Tedis šypsodamasis ištiesė ranką, bet vis dar nustebę Nikas suplojo delnais jam per abu pečius.

– Ką čia veiki?!

– Atėjau susitikti su tavimi. – Pagaliau Tedis gavo duoti draugui penkis.

– Dirbi ambasadoje?! Saugumo klausimai?

Tedis karišku stiliumi prisistatė:

– Edvardas Trottier, gynybos atašė pavaduotojas!

– O aš dabar – ūkininkas iš Vinicos srities, – tarė Nikas.

Tarnautoja atnešė vandens ir Tedis jos paprašė poros puodelių kavos su pyragaičiais, nes tai ypatingas susitikimas su senu tarnybos draugu. Šypsodamasi Nikui moteris linktelėjo ir išėjo.

Jiedu buvo ne vienerius metus tarnavę tame pačiame dalinyje, kartu dalyvavo keliose misijose. Edvardą kariškiai vadino Tedžiu, nes šis vardas geriausiai tiko jo apvaliems skruostams ir taikiam būdui. Niekas nesuprato, kas tokio pliušinio meškiuko charakterio žmogų atvedė į specialiąsias pajėgas, bet tarnybos draugai žinojo, kad išorė yra apgaulinga. Kiekvienas specialiųjų pajėgų karys buvo perėjęs sunkų ir alinantį parengiamąjį kursą, kurį išstveria tik geležiniai, bet ne pliušiniai žmonės.

– Pažinau vos pamatęs, kiaurai per visą tavo šiuolaikinę maskuotę. – Nepaliaudamas šypsotis Nikas parodė į Tedžio

kostiumą ir plaukus. – Beprotiškai malonu tave matyti. Vien dėl to vertėjo atvažiuoti į Kijevą!

– Pabūsi ar iškart grįžti? – paklausė Tedis.

– Ūkio darbus baigiau, derlius parduotas. Niekada nemaniau, kad tiek privargsiu su tarptautine prekyba iš Ukrainos, – atsakė Nikas. – Dabar šiek tiek pailsėsiu, pabūsiu, pasidairysiu po sostinę. Niekada nesu apžiūrėjęs Kijevo – vis pravažiuodamas ir pravažiuodamas.

– Tada galėsime pasimatyti ir po darbo, jei tu nieko prieš, – pasakė Tedis.

Tuo tarpu tarnautoja atnešė kavos su pyragaičiais, ir Tedis pakvietė draugą sėstis vienam priešais kitą prie pokalbių stalo. Tarp jų buvo vazelė su tušinukais ir kelios krūvelės popieriaus pastaboms.

– Pyragaičiai su klevų sirupu! – šuktelėjo atsisėdęs Nikas, prisitraukęs lėkštutę arčiau. – Kartais taip jo užsimanau, kad burnoje pajuntu skonį!

– Juk čia Kanados ambasada! – patenkintas tarė Tedis. – Kaip be klevų sirupo?!

– Dėl jo irgi vertėjo atvažiuoti, – tarė Nikas užsimerkęs, nurijęs pirmą pyragaičio kąsnelį.

– Leisiu sau spėti, kad yra ir trečia priežastis, – pasuko prie reikalo Tedis. – Nesi iš tų, kurie kalba apie nacionalinį saugumą atidirbdami už pyragaitį. Nors, beje, tokių diplomatinėje tarnyboje esu sutikęs daugybę.

– Mes, kareiviai, tuščiai tokiais žodžiais nesimėtom, – tarė Nikas. – Tą sau gali leisti tik generolai ir diplomatai.

– Aš nepamiršau, kas yra karys, – asmeniškai jautriai sureagavo Tedis.

– Tau netaikiau. Atleisk, jei taip pasirodė. – Nikas prisidėjo ranką prie širdies. – Didžiuojuosi, kad sugebėjai padaryti

diplomatinę karjerą. O aš savo protėvių žemėje ėmiausi auginti kviečius, tapau Ukrainos ūkininku. Bet prireikus irgi nepamirštu, kas yra karys...

– Apie asmeninius dalykus pakalbėsime susitikę mieste, – vėl pasuko prie reikalo Tedis. – O dabar mes ambasadoje. Kalbėjome, kad yra dar viena priežastis, dėl kurios paprašei susitikti, – tarptautinis saugumas.

Nikas smulkiai papasakojo viską, ką buvo girdėjęs iš turkų kapitono Odesos „Flirto“ klube. Ir apie kapitono čerkesišką kilmę, ir apie čerkesų kalbas Turkijoje, ir apie tai, jog Sočis yra buvusi čerkesų tėvynė, iš kurios, žudydami, XIX amžiuje juos išvarė rusai, todėl jų dabar daugiausia yra Turkijoje, o ši tada gavo rusų leidimą išsivežti laivais tuos, kurių nenužudė ir kurie nemirė iš bado ar šalčio nustumti iki pat jūros kranto.

Tedžiui ši čerkesų istorija buvo didelė naujiena, todėl jis pasiėmė nuo stalo lapelį ir žymėjosi pasakojimo detales. Galiausiai pasitiksline, kur konkrečiau Turkijoje apie keršto aktą kalba čerkesai, bet Nikas nenutuokė. Tedis ambasados vardu padėkojo už suteiktą informaciją, kuri bus skubiai perduota į Otavą ir „partneriams“, kaip jis įvardijo.

Kapitono Žanseku draugystė draugyste, bet nevalia nutilėti apie ketinimą žudyti nekaltus ir niekuo dėtus žmones. Pasiūlę pasaulinę žiemos sporto šventę surengti ant čerkesų kaulų Sočyje, rusai gavo tarptautinės bendruomenės palaiminimą, nors čerkesų genocidas yra Rusijos dėmė. Visi, pritarę ir sutikę, taip įsipareigojo pasistengti, kad per žaidynes nesprogtų bomba.

Abudu buvę kariai suprato, jog Turkijos slaptosios tarnybos, ėmusios tikrinti gautą pranešimą, nebus švelnumo įsikūnijimas. Bet kaip dar įmanoma užkardyti teroristinį aktą?

Laukti, ar tikrai gandas pasitvirtins, ar liks gandas, būtų nedovanotinai brangus statymas. Jiedu darė, ką privalėjo.

Po susitikimo Tedis pats išlydėjo seną karinės tarnybos draugą iki specialia kortele atidaromų durų. Jos skyrė pokalbių su registruotais lankytojais zoną nuo laisvai lankomos fojė. Šalia išėjimo pro stiklą koridoriaus sienoje matėsi kambarys, kuriame už standartinio stalo kalbėjosi moteris ir vyras. Matyt, jų pokalbio tema nebuvo tokia opi, nes Tedžio parinktas kambarys jokių langų neturėjo – nei į lauką, nei į koridorių. Be to, iš koridoriaus matomame kambaryje buvo įrengtas minkštas kampas su foteliais ir žemu staliuku.

– Čia vyksta pokalbiai verslo klausimais, – paaiškino Tedis.

– Stiklas tam, kad kyšių nepradėtų brukti? – pajuokavo Nikas.

– Parodome, kad neturime ko slėpti vieni nuo kitų. Tai ne saugumo klausimai, apie kuriuos žino tik keli ambasados žmonės.

– Nenustebčiau, jei bandytų palikti vokelį ir tokiomis sąlygomis, – tarė Nikas.

– Matau, kad jau turi asmeninės patirties, – nepatvirtino, bet ir nenuginčijo Tedis. – Šitas verslininkas, sėdintis už stalo, yra buvęs Ukrainos ekonomikos viceministras. Jo rango žmonės patys vokelių nenešioja.

Tedis jau buvo pasiruošęs kortelę durims atidaryti, bet staiga jam šovė mintis:

– Reikėtų tave supažindint! Ateityje gali praversti, jei ir toliau darysi verslą Ukrainoje.

– Turbūt tęsiu, – pirmą kartą sau garsiai pripažino Nikas, iki šiol vis dar abejojęs, ar ne per daug papildomų rūpesčių kyla, kai Ukrainoje verslą aplanko pelnyta sėkmė.

Tedis pamojo per stiklą sėdintiesiems už stalo ir ženklais paklausė, ar galėtų jiems sutrukdyti. Ukrainietis pritardamas pažvelgė į moterį ir paliko jai galutinai nuspręsti, o ši svetingai pakilo nuo kėdės, modama ranka užėiti.

– Norėjau pristatyti savo seną bičiulį, kuris aplankė mane, atvažiuavęs iš Vinicos srities, – vos peržengęs slenkstį be įžangų pradėjo Tedis.

Nikas paskui jį paspaudė rankas porai kambaryje ir pasisakė esąs Nikas Fosa. Moteris jam įteikė savo vizitinę kortelę ir paaiškino esanti iš ambasados ekonominio skyriaus, vardu Rebeka Grant. Vyras irgi surado vizitinę kortelę ir ją padavė plačiai atverdamas akinamai baltą dantų klaviatūrą.

– Tarasas Šapalko, buvęs ekonomikos viceministras. Kaip jums patiko Vinica? Turiu ten fabriką.

Neleidęs Nikui pačiam atsakyti, Tedis ėmė aiškinti, kad ponas Fosa yra žmogus, daug nusipelnęs Kanadai, o dabar bandantis savo pavyzdžiu mokyti ukrainiečius, kaip šiuolaikiniais kanadietiškais metodais auginti kviečius. Baigęs reklaminių pristatymą, jis paklausė Niko, ar šiam tekę ragauti „Tarošos“ saldainių. Kiek nusteбęs dėl klausimo, Nikas tarė, kad jais prekiaujama net Kulyhos parduotuvėje.

– „Tar“ yra iš Taraso, o „ša“ – iš Šapalko! – iššifravo pavadinimą Tedis.

– Jūs gaminate saldainius?! Man jie labai patinka. Ypač „Kuraga“, – pagyrė Nikas. – Kanadoje tokių nerasi.

– Dedu pastangas, kad netolimoje ateityje rastumėte. Kalbamės su ponija Rebeka, kaip galėtume jus tiekti Kanados rinkai, – atskleidė planus verslininkas. – Ar jūs daug žemės dirbate?

Iš tikrųjų atsakymas oligarchui nerūpėjo, nes joks pavienis ūkininkas negalėjo bent kiek prilygti jam nei kapitalu, nei

įtaka. Tačiau ponas Šapalko padarė išvadą, jog šis ūkininkas tikrai neeilinis, jeigu ambasadoje jį priima saugumo sektoriaus darbuotojas. Artimesni ryšiai su tokiais žmonėmis gali praversti netikėtumų pilname gyvenime.

Ponia Rebeka irgi uždavė kelis mandagius klausimus, į kuriuos gavo teisingus nieko nesakančius atsakymus.

– Pone Fosa, ar galėtume mudu pratęsti pokalbį šį vakarą? – nelaukta pasiūlė Šapalko, mintyse pamatavęs naudą. – Kviečiu jus visus į restoraną.

– Kaip gerai! – už Niką atsakė Tedis. – Aš kaip tik šiandien užimtas iki vėlomos. Mudu susitiksimė rytoj, o šįvakar pabendrauk su ponu Šapalko. Rebeka, tu prisijungsi?

– Būtų labai miela, bet siūlau jiems vakare apsieiti be diplomatiškos pustonios, – su šypsena atsisakė Rebeka. – Ne viskas, apie ką atvirai kalbasi du ukrainiečių verslininkai, turi pasiekti kanadietiškas ausis.

Šapalko jos atsisakymą palaikė patarimu padėti Fosai, jei dėl ūkininkavimo kyla keblumų, nors Rebeka net nepagalvojo, kad jos žodžiai galėtų būti taip interpretuoti. Ji tik bandė pabrėžti suprantanti, koks svarbus Ukrainoje vyriškas pokalbis. Pakišo pasiūlymą dviem vyrams vien tik norėdama pati diplomatiškai išsisukti.

O išėjo taip, kad Nikas, pats to nežinodamas, gavo galingą globėją iš aukščiausios oligarchų lygos. Šapalko nebuvo pratęs atskirti asmeninių reikalų nuo valstybinių, todėl jam atrodė, kad jo šešėlinė parama ūkininkui iš Kanados turėtų būti įskaityta į teigiamą balansą, kai ambasada dirbs prie „Tarošos“ eksporto per Atlantą sąlygų.